

Studiereis naar Finland: Vertrouwen in kinderen én leraren

Afgelopen mei ging een delegatie van scholengroep Anna-Paulowna, samen met vertegenwoordigers van het samenwerkingsverband, op studiereis naar Finland. Het werd een inspirerende reis, maar ook een reality check. Want zelfs in Finland, het walhalla op onderwijsgebied, worstelen leraren soms met gedrag in de klas en werkdruk, zo bleek tijdens de reis. Wat echter het meest is bijgebleven, is de rust en het vertrouwen die de deelnemers op de scholen zagen. Vertrouwen in de kinderen, maar ook in de kwaliteiten van leraren.

De verwachtingen van de groep waren hooggespannen, ook bij deelnemers Sebastiaan de Bruin, directeur RKBS Sint Jan en Kris Herweijer-Tanghe, intern begeleider bij Stichting Surplus. Maar meteen de eerste dag werden die al bijgesteld.

De Bruin: "We hoorden toen dat ons reisprogramma was aangepast omdat Finse leraren de week ervoor hadden gestaakt tegen de hoge werkdruk en meer salaris eisten. Dat was herkenbaar. En eigenlijk ook wel mooi. Je beseft dan dat werkdruk misschien wel inherent is aan ons werk."

Gastvrij ontvangst

Gedurende de week bezocht de groep verschillende scholen. Dat waren voornamelijk reguliere scholen, zowel groot als klein, met een populatie die sterk vergelijkbaar was met die van de deelnemende scholen. Op alle scholen werd de groep gastvrij ontvangen. Herweijer-Tanghe: "Overall stonden Finse lekkernijen voor ons klaar, was een programma opgesteld en waren mensen vrij geroosterd om ons rond te leiden." "Wat opviel in de klassen waar we mochten kijken", vult De Bruin aan, "was de rust. Als we met een delegatie van zo'n vijf à zes mensen een klas binnentrapten, bleven de kinderen gewoon doorwerken, terwijl de leraren alle tijd namen om ons bij te praten."

Life skills

Wat bij de deelnemers verder opviel was de nadruk op life skills op de scholen. Dat zijn activiteiten als houtbewerking, textiele werkvormen, maar ook ICT en robotics. Zo'n veertig procent van het Fins curriculum bestaat uit deze life skills. De Bruin: "Ze willen hiermee de kinderen op allerlei manieren uitdagen. Er is een heel breed aanbod waarbij ieder kind zijn talenten kan ontdekken, en hands-on bezig is."

Herweijer-Tanghe: "Dat gebeurt in de basisschoolleeftijd, maar ook op de midden-scholen in Finland. Zoals je bij ons niet. Ga je in Nederland naar havo/vwo dan doe je op de meeste scholen niks meer met je handen. Terwijl het juist kan leiden tot minder gedragsproblematiek. Er is meer rust in de groep doordat er meer afwisseling is en omdat leerlingen soms gewoon even iets mogen doen."

Aandacht voor talent

De aandacht voor talenten blijft overigens niet beperkt tot de kinderen. Door een systeem van 'vakadoptie' krijgen leraren op Finse scholen de gelegenheid om disciplines waar ze enthousiast over zijn vaker te geven. Dat gebeurt dan in een kleinere setting waarin ze aan de slag gaan met muziek, dans of iets anders waar hun passie ligt. In Nederland zie je dat zelden. Maar zou het binnen ons systeem ook kunnen, meer aandacht voor hands-on activiteiten, en leraren die mogen doen waar ze goed in zijn?

De Bruin denkt van wel. "Dat is ook wat ik heb meegenomen van de reis. Hoe kunnen we nog meer doen met de talenten van kinderen en leraren? Volgens mij zit hem dat vooral in een breed aanbod. Ik geloof zeker dat daar ruimte voor is bij ons, eventueel gecombineerd met buitenschoolse activiteiten."

Vertrouwen

Wat vaak terug lijkt te komen, is dat er op de Finse scholen meer ruimte is voor eigen keuze, zowel bij de kinderen als bij de leraren. Daarbij krijgen ze het vertrouwen om die keuzes te kunnen maken. Dat leraren op Finse scholen meer autonoom zijn, heeft hier waarschijnlijk mee te maken. De Bruin beaamt dat. "Het kwam vaak terug in de gesprekken met directeuren daar. Finse leraren zijn volledig autonoom. Ze kunnen

zelf hun tijd indelen, besluiten om wat later te beginnen bijvoorbeeld. Die flexibiliteit is er. Dat geeft wat spanning en kan leiden tot eilandencultuur, wat je soms wel zag. Maar het wordt ook gezien als een soort grondrecht. Alle leraren zijn mastergeschoold en krijgen het vertrouwen om de goede dingen te doen."

Inclusief onderwijs

Het onderwerp waar de deelnemers van de reis vooral in geïnteresseerd waren, is inclusief onderwijs. In Finland zouden ze gaan zien hoe inclusief onderwijs echt werkt. Die verwachting werd niet helemaal waargemaakt.

Herweijer-Tanghe: "We hadden verwacht scholen te zien waar alle kinderen op de eigen school en in de eigen klas konden blijven. Maar dat bleek toch anders. Er waren in Finland ook gewoon scholen die kinderen die zij zelf niet konden opvangen naar een andere school lieten gaan. Vaak was dat wel een reguliere school in de regio, maar het is dus niet zo dat elk kind daar op de eigen school kan blijven."

De Bruin vult aan: "Sommige scholen hielden kinderen wel op de eigen school, maar dan in een speciale groep voor kinderen met gedragsproblemen. Dat waren groepen met meerdere begeleiders. Wat ze daar zeiden was: wij omarmen de diversiteit en willen dat kinderen elkaar leren ken-

nen en begrijpen. Ze zitten dan misschien niet allemaal in één klas, maar wel allemaal op dezelfde school."

Ambitie

Het bezoek aan de Finse scholen heeft duidelijk inspirerend gewerkt, ook als het gaat om inclusie. Op de laatste school die tijdens de studiereis bezocht werd, is door de deelnemers de ambitie uitgesproken om op de eigen scholen nog meer te werken aan inclusiviteit. Wat daar vooral voor nodig is, aldus de groep, is samenwerking tussen de scholen zodat een kind naar de school kan gaan waar het de beste zorg kan krijgen. En meer deskundigheid. Er wordt bijvoorbeeld gedacht om een gedragsdeskundige aan te nemen binnen de scholengroep. Ook het opzetten van een structuurklas voor kinderen met gedragsproblemen waar kinderen binnen de eigen regio opgevangen kunnen worden is een optie.

De Bruin: "Als we dit zoals in Finland willen inrichten, dan moeten we elkaar en elkaars scholen heel goed kennen. Waar liggen de krachten, de mogelijkheden, maar ook waar liggen onze onmogelijkheden? En het goede is, omdat we nu samen op reis zijn geweest, hebben we hier al een start mee kunnen maken. We zijn na de reis teruggekomen als een hechte club, dat voel ik heel sterk."

'Iedereen is even waardevol. Of je nu goed kunt leren, of niet'

Een van de scholen die de scholengroep bezocht was Lagstads Skola in Esbo, in de buurt van Helsinki. In dit interview vertelt 'special needs' leraar Susanna Westermarck meer over het reilen en zeilen op haar school.

Susanna Westermarck, leraar 'special needs'

Kun je iets vertellen over de school waar je werkt?

"Het is een school net buiten Helsinki met zo'n vijfhonderdvijftig leerlingen, van zeven tot zeventien jaar oud. In klas 1 tot 6 hebben de leraren een eigen klas, en geven ze verschillende vakken (red: vergelijkbaar met groep 3 tot 8). In de hogere klassen zijn er vakdocenten. Op onze school hebben we ook een leerlingbegeleidingsteam met een psycholoog, een verpleegster en een aantal coaches die de kinderen kunnen ondersteunen als ze vastlopen."

Wat is jouw rol in de school?

"Ik ben een 'special needs' leraar (red: inclusieondersteuner). Ik werk soms individueel met kinderen, soms in kleine groepen. Daarnaast werk ik nauw samen met leraren die ik help en adviseer, maar ik werk ook met de schoolpsycholoog en coaches. En ik bezoek soms andere scholen voor intervisie en advies."

Je noemt coaches en psychologen. Speelt mentale gezondheid een grote rol op jullie school?

"We merken dat de laatste vijf jaar een groeiende groep kinderen op school kampt met mentale problemen, zoals eenzaamheid en onzekerheid. Hier een antwoord op hebben zien we als een uitdaging. Sowieso is bij ons op school het welbevinden van kinderen heel belangrijk. Je zou kunnen zeggen dat het de hoogste prioriteit heeft. Kinderen moeten zich veilig voelen en geaccepteerd zoals ze zijn. Pas dan kan het leerproces op gang komen. Het is het fundament. Iedereen is waardevol, of je nu goed kunt leren, of niet. En iedereen is anders. Dat is de filosofie bij ons op school."

Hoe werken jullie concreet aan het welbevinden?

"Vanaf klas 1 behandelen we in alle klassen thema's als samenwerken, empathie en voor elkaar opkomen. Verder zorgen we ervoor dat kinderen genoeg bewegen en actief zijn zodat ze lekker in hun vel zitten. Dat is vooral de laatste vijf, zes jaar belangrijker geworden en wordt op alle Finse scholen gepropageerd. Elke dag moeten kinderen minstens een uur bewogen hebben, en dat is buiten de pauzes en gym. Tijdens de lessen worden daarom veel actieve dingen gedaan zoals experimenten doen, door de

klas lopen, samenwerken en zelfs dansen. Kinderen leren meer als ze lol hebben, en als ze wakker zijn."

De reden dat veel Nederlandse scholen naar jullie komen is omdat inclusief onderwijs hier al ver is. Is jullie school inclusief?

"Ja, onze school is inclusief. Maar hier in Finland is dat niet bijzonder. Het is hoe het hier gaat. Natuurlijk zijn er soms kinderen die beter in een kleine groep functioneren. Voor die kinderen zijn er op school vier speciale kleinere groepen van ongeveer tien kinderen. Daar zitten ook kinderen van scholen uit de regio, en ze zijn vooral bedoeld voor oudere kinderen (vanaf twaalf jaar). Maar een kind gaat pas naar zo'n klas als we alle andere dingen geprobeerd hebben. Ik zou zeggen dat 95 procent in de eigen klas blijft."

Hoe groot zijn de reguliere klassen bij jullie?

"We hebben hier klassen van 16 tot 23 leerlingen."

Die klasgrootte is een stuk kleiner dan bij ons. Dat helpt misschien om meer kinderen in de eigen klas te behouden. Welke factoren zijn nog meer van belang?

"Teamwork, de vaardigheden van de leraren, daarnaast helpt het dat we een aantal onderwijsassistenten op school hebben. Daar zouden we er graag nog veel meer

van hebben, maar dat is financieel niet mogelijk. We hebben nu vijf assistenten die we zo effectief mogelijk proberen in te zetten in de verschillende klassen.

Een andere factor is dat we al vanaf groep 1 beginnen met screenen. Als je bepaalde problemen in een vroeg stadium signaleert, kun je het snel aanpakken en zorgen dat deze kinderen ook successen ervaren. Dat doen we door verwachtingen bij te stellen, taken te geven die ze wel kunnen. Succes ervaren is essentieel voor leren. Als een kind al vroeg denkt dat het iets niet kan, blijft dat doorwerken. Pas als een kind zich veilig en succesvol voelt, kun je een plan gaan maken om het kind verder te helpen."

Is jullie school nu inclusiever dan tien jaar geleden?

"Ja, zeker. We leren voortdurend. We hebben meer tools nu, maar ook meer kennis over wat kinderen nodig hebben. Het is een systeem van 'trial and error'. Je probeert dingen. Sommige dingen lukken, andere dingen niet. En daar leer je dan ook weer van."

Wat is jullie volgende stap als het gaat om inclusie?

"Er komen steeds meer anderstalige kinderen bij ons op school. Deze kinderen het onderwijs bieden dat ze nodig hebben, zie ik als een uitdaging voor de komende tijd."

Nederlandse scholen zouden jullie daarmee kunnen helpen. Zij hebben veel ervaring op dat gebied.

"Dat denk ik zeker!"

'Kinderen moeten zich veilig voelen en geaccepteerd zoals ze zijn. Pas dan kan het leerproces op gang komen'

'Wat opviel in de klassen waar we mochten kijken, was de rust'

